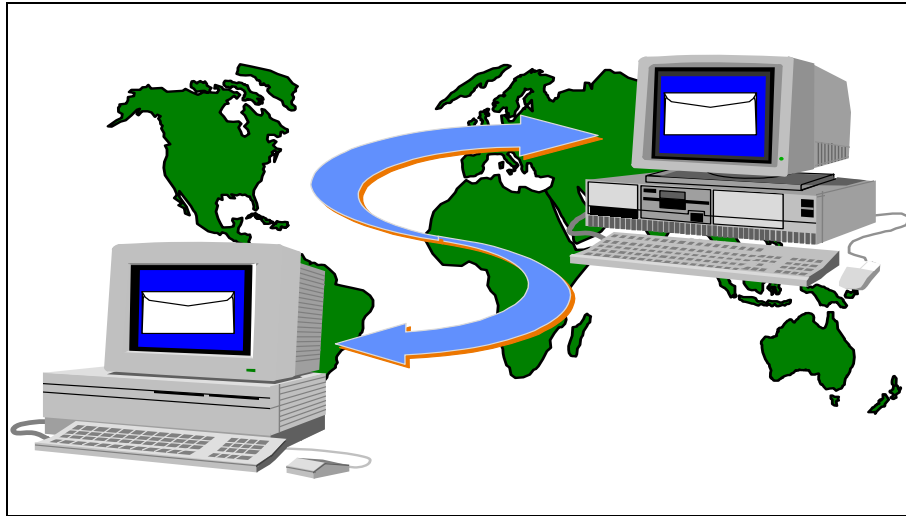

2

Elektronik Mektup (E-MEKTUP)

Elektronik mektup ya da e-mektup kullanıcıların Internet üzerinden dünyanın her yeri ile kişisel bağlantı kurmalarını sağlar. Milyonlarca Internet kullanıcısının kişisel elektronik mektup (e-mail) adresleri vardır ve bu yolla farklı kıtalardaki insanlar aşağıdaki temsili şekilde (Çizim 2.1) görüldüğü gibi birbirlerine bir kaç dakika içinde elektronik mektup yollayabilir ya da mektup alabilirler. Hergün hızla büyüyen birbirlerine geçiş yolları ile bağlanan binlerce bilgisayar ağı sayesinde elektronik mektup kullanan insanların sayısı da hızla artmaktadır. Elektronik mektubun aslında klasik postadan hiçbir farkı yoktur. Elektronik mektupta da kullanıcı karşıdaki kişinin adresini bilmek ve doğru adrese mektubunu yollamak zorundadır.

Çizim-2.1 Elektronik Mektup

Elektronik mektubun en büyük avantajı, hızı ve pek çok bilgisayar ağı servisini elektronik mektup ile kullanabilme özellikleridir. E-mektup servisi ile yollanan bir mektup normal şartlar altında yollandığı ve alıcı noktanın özelliklerine bağlı olarak bir kaç dakika ile bir kaç saat içinde varış noktasına ulaşır.

Pek çok bilgi bankasına ya da ağ servislerine elektronik mektup ile ulaşmak mümkündür. Ayrıca kıtalararası telefon ücretlerinin hala çok yüksek olduğu günümüzde elektronik mektup çok ucuz bir haberleşme yoludur.

Elektronik mektup kullanma konusunda bir miktar deneyim kazanan kullanıcıların keşfettikleri diğer bir özellik ise elektronik mektup ile her konudaki soru ve sorunlarına

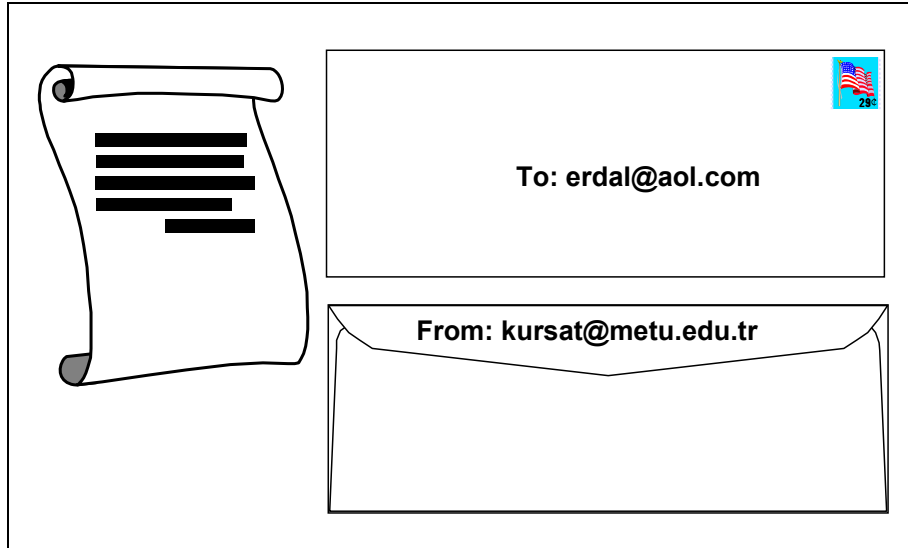
cevap bulma yoludur. Üstesinden gelinemeyen bir problemin aynı konuda çalışan kişilerin bulunduğu ortak elektronik mektup ortamlarına yönltilmesi durumunda çok kısa sürede dünyanın dört bir yanından cevap almak mümkün olmaktadır. Diğer taraftan magazin dergilerinin ya da gazetelerin benzerleri de elektronik ortamda mevcuttur ve bunlara da elektronik mektup yolu ile abone olunabilir.

Elektronik mektup özelliği genelde bilgisayar sistemleri ile birlikte, işletim sisteminin bir parçası olarak gelmektedir. Ancak bu servisin değişkenlerinin muhakkak sistemlerin teknik sorumlularınca doğru değerlere ayarlanmaları gereklidir. Bu düzenlemenin yapılmaması durumunda sağlıklı bir elektronik posta iletişimi sağlanamaz.

Elektronik mektup servisine ulaşmak için gerekli komutlar sistemden sisteme değişebilmektedir. Burada genelde UNIX işletim sistemi altında bulunan ilgili komutlar temel alınacaktır.

Elektronik Mektup Adresleri

Internet üzerindeki bir kullanıcıya elektronik mektup göndermek için öncelikle bu kişinin elektronik mektup adresinin bilinmesi gereklidir. Internet dünyasında bu adresler “e-mail adresi” adı ile bilinirler. Aşağıdaki temsili çizimde (Çizim-2.2) klasik posta ile elektronik posta arasındaki benzerlikler gösterilmektedir. Klasik postayı gönderirken mektubu alacak kişinin adresinin muhakkak bilinmesi gerekmektedir. Elektronik posta da aynı mantıkla çalışır. Mektup göndereceğimiz kişinin elektronik mektup adresini bilmemiz ve mektubu bu adrese yollamamız gerekmektedir. Aşağıdaki örnekte alıcı adres `erdal@aol.com` dur. Gönderilen elektronik mektupta doğal olarak mektubun kimden geldiği bilgisi (`kursat@metu.edu.tr`) ve mektup metni bulunmaktadır.

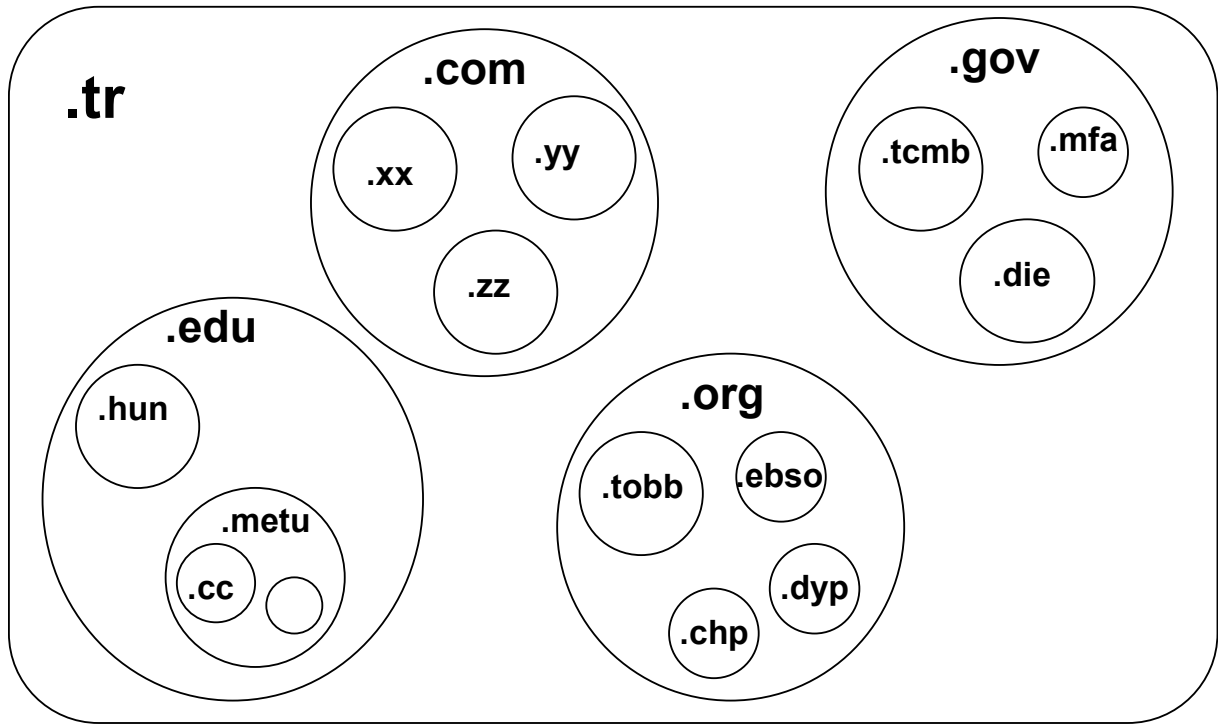
Çizim-2.2 Klasik mektup ve elektronik mektup benzerlikleri

Elektronik mektup adresleri iki ana parçadan oluşurlar, ilk parça kullanıcı kodu (user-id) ikinci parça ise kullanıcı adresi kısmıdır. Bu iki parça birbirine @ işareti ile bağlanırlar. Örneğin:

kursat@knidos.cc.metu.edu.tr

adresinde, ***kursat*** kullanıcı kodunu ve ***knidos.cc.metu.edu.tr*** ise bu kullanıcı kodunun bulunduğu bilgisayarın adresi belirlemektedir. Bu adresi incelediğimizde hiyerarşik bir yapısı olduğu görülür. En sağdaki ***.tr*** kısaltması bu adresin Türkiye de bulunduğunu, ***.edu*** bir eğitim kurumuna ait olduğunu, ***.metu*** Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (Middle East Technical University) bulunduğunu ve ***.cc*** bu adresin Bilgisayar Merkezine (Computer Center) ait bir bilgisayar olduğunu gösterir. ***knidos*** ise bu kullanıcı kodunun bulunduğu bilgisayarın adıdır.

Aşağıdaki çizimde (Çizim 2.3) Türkiye deki Alan adı yapısı gösterilmeye çalışılmıştır.

Çizim-2.3 Alan Adı örnekleri

Elektronik adresler ve bu adreslerin detayları ilerideki kısımlarda tekrar irdelenecektir.

Elektronik Mektup Yollanması

Elektronik mektup gönderilmesi için öncelikle kullanılan bilgisayara bağlı olarak bir e-mektup gönderme programına gereksinim vardır. Bu amaçla yazılmış çok sayıda farklı yazılım bulunmaktadır. Buradaki örneklerde genellikle UNIX tabanlı sistemlerde bulunan ve karakter tabanlı yazılımlar konusunda açıklamalar verilecektir. UNIX tabanlı bir sistemde Elektronik mektup göndermek için kullanılan en temel ve genel komut olan

% mail mektup_gönderilecek_kullanıcı_kodu@kullanıcı_adresi

komutunun girilmesinden sonra ekrana

subject:

satırı gelir. Bu satıra yollanacak olan mektubun konusu kısaca bir satırı aşmayacak şekilde girilir veya boş geçilebilir. Bu noktadan sonra artık mektubun yazılmasına başlanabilir. Yazılıp tamamlanan mektubun gönderilmesi için

Control-D

tuşlarına beraberce basılması veya mektubun en son satırının başında “.” (nokta) girilmesi yeterlidir. Bu sayede işletim sistemine mektubun tamamlandığı ve zarfının kapatılıp gönderilebileceği söylenmiş olur. Bu noktadan sonra artık kullanıcının işi tamamlanmıştır, mektubun doğru adrese ulaşması sistemin sorumluluğundadır.

Elektronik Mektup Okunması

Gelen mektupları okumak için ise komut satırından

% mail

komutunun girilmesi yeterlidir. Ancak görüldüğü gibi bu kez kullanıcı kendisine gelen mektupları okuyacağı için "mail" komutunun ardında bir adres bilgisi girmez. Normalde sisteme girilir girilmez (login) kullanıcının posta kutusunda mektup olup olmadığına dair "you have new mail" mesajı otomatik olarak sistem tarafından ekrana getirilir. "mail" komutunun girilmesinden sonra UNIX sistemlerinde aşağıdakine benzer bir cevap gelir:

```
Mail [5.2 UCB] [AIX 3.2] Type ? for help.
"/usr/spool/mail/kursat": 5 messages 1 new 2 unread
U 1 Sean Doran <smd@sprint.net> Sat Jan 21 12:59 53/1895 "sl-dc-1 down "
U 2 yener@knidos.cc.metu.edu.tr Sat Jan 21 12:59 18/598 "test"
  3 inet-tr@listserv.metu.edu.tr Fri Mar 20 15:14 15/350 Re:hatlar
  4 aykute@metu.edu.tr Fri Mar 20 12:00 12/300 ders?
>N 5 erdal@metu.edu.tr Sat Jan 21 13:04 11/314 "hatlar"
&
```

İlk satır sisteme has bir cevaptır. İkinci satırda ise kullanıcının mektuplarının sistemde hangi disk ve hangi dizinde tutulduğu gösterilmektedir. Ayrıca posta kutusunda bulunan mektupların sayısı ve durumları (yeni gelen, okunan vs.) hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonraki satırlarda ise mektubun kimden, ne zaman geldiği, kaç satır olduğu ve mektubun konusu bilgileri bulunur. Satır başındaki "N" bu mektubun yeni olduğunu "U" ise henüz okunmadığını göstermektedir. "Enter" tuşuna basılarak satır başında ">" işareti bulunan mektubun içine girilip okunabilir. Yani bir bakıma zarfı açıp mektup okunmaya başlanır.

Elektronik Mektubun İçeriği

Bir elektronik mektup iki ana bölümden meydana gelmektedir. Başlık ve gövde. Başlık kısmını klasik postanın zarfına benzetebiliriz. Alıcı ve gönderenin adresi, postanın damgası ve tarih belli başlı bilgilerdir. Aşağıdaki örneği inceleyelim:

Message 1:

Sean Doran <smd@sprint.net> Sat Jan 21 12:59 53 1995

Date: Sat, 21 Jan 1995 13:00:18 +0100 (EET)

From: Sean Doran <smd@sprint.net>

To: kursat@rorqual.cc.metu.edu.tr

Subject: sl-dc-1 down

Mime-Version: 1.0

Content-Type: TEXT/PLAIN; charset=US-ASCII

sl-dc-1 will be down for 20 minutes

Sean

Mektubun başlığından görüldüğü gibi mektubun yollanma ve alınma tarihleri, kimden kime gittiği ve mektubu alan ve yollayan sistemlerin eklediği bazı mesaj numaraları bilgileri bu kısımda yer almaktadır. Başlığın altındaki bir boş satırdan itibaren mektup içeriği bulunmaktadır.

Elektronik Mektuba Cevap Vermek

Unix işletim sistemi altında okunan bu örnekteki mektuba cevap vermek için "r" (reply) tuşuna basılması yeterlidir. "r" tuşuna basıldığında

To: Sean Doran <smd@sprint.net>

Subject: Re: sl-dc-1 down

satırları ekranda belirir. Görüldüğü gibi sistem mektubu göndereceği kişinin adresini otomatik olarak elde etti ve yine Subject satırına da Re: (Reply) ekini koyarak konuyu yerleştirdi. Eğer herhangi bir noktada cevap vermekten vazgeçilirse "Control-C" tuşlarına beraberce iki kere basılması yeterlidir. Mektup yazıldıktan sonra yollamak için "Control-D" tuşuna beraberce basmak veya son satıra "." koyup Enter tuşuna basmak yeterlidir.

Elektronik Mektubu Silmek

Posta kutusuna gelen bir mektubu silmek için mektubu okurken veya ana listede başında ">" işareti bulunurken "d" (delete) tuşuna basılması yeterlidir.

Elektronik Mektup Okuma Ortamından Çıkmak

"q" tuşuna basılarak mektup okuma sistemi terk edilir.

Elektronik Mektup İçin Kullanıcıya Dost (User Friendly) Arayüzler

Yukarıda da görüldüğü gibi elektronik mektup servisinden yararlanırken kullanılan standart "mail" komutu kullanım açısından oldukça yetersiz özelliklere sahiptir. Bu sorunun üstesinden gelebilmek amacı ile kullanımı daha kolay ve mümkün olduğunca sıradan bilgisayar kullanıcılarına hitap eden elektronik mektup arayüzleri geliştirilmiştir. Aşağıda bunlar arasında en yaygın kullanılan iki tanesi hakkında bilgi verilecektir.

ELM

ELM, artık pek çok bilgisayar sisteminde işletim sistemi ile beraber gelen menü temelli bir elektronik mektup servislerini kullanma sistemidir (ELM yazılımı ftp.uu.net adresindeki /networking/mail/elm dizininden elde edilebilir). Bu arayüzü kullanmak için komut satırından

% elm

komutunun girilmesi yeterlidir. Ardından bekleyen mektuplarımızın listesi ve kullanabileceğimiz komutlardan oluşan bir ekran ortaya çıkar. Aşağıda örnek bir elm ekranı görülmektedir:

Mailbox is '/usr/mail/kursat' with 390 message(s) [Elm revision: 70.85]

<i>1 Jan 19 Attila Ozgit</i>	<i>(31) Re: l:\workspace</i>
<i>2 Jan 19 Arife VURAL</i>	<i>(267) Yeni basvurular...</i>
<i>3 Jan 19 Attila Ozgit</i>	<i>(30) Re: Rapor hk.</i>
<i>4 Jan 19 Arife VURAL</i>	<i>(108) acilacak kullanicilar</i>
<i>5 Jan 19 TANRIVER@VAX.LSE.A</i>	<i>(56) Yayin hk.</i>
<i>6 Jan 20 Aykut Eral</i>	<i>(43) Re: YeniUniversiteler</i>
<i>7 Jan 20 Ozgur CELIKOGLU</i>	<i>(67) Eklenecik Kullanicilar</i>
<i>8 Jan 20 Yener Yigit</i>	<i>(42) Kullanicilar acildi.</i>
<i>9 Jan 20 Erdal TANER</i>	<i>(50) Name Server.</i>
<i>10 Jan 20 Hatice Kuey</i>	<i>(32) Re: l:\workspace</i>

*You can use any of the following commands by pressing the first character;
D)eleate or U)ndelete mail, M)ail a message, R)eplay or F)orward mail, Q)uit
To read a message, press <return>. j = move down, k = move up, ? = help*

Command:

Her satırda mektup numarası, mesajın alındığı tarih, gönderen kişi, mektubun uzunluğu ve konusu bulunmaktadır. Bu ekran üzerinden "j" ve "k" tuşları yardımı ile yukarı ve aşağı ilerlemek veya satır başındaki numarayı girerek doğrudan o satıra gitmek mümkündür. Okunmak istenen mektubun yanında "Enter" tuşuna basarak mektubun içeriği görülebilir. Mektubun içinde ilerlemek için boşluk tuşu, mektuba cevap vermek için "r" (reply) tuşu, ana menüye dönmek için "q" veya "i" tuşuna basmak yeterlidir. Ana menüden girilen "m" (mail) komutu ile mektup gönderme ortamına girilir, posta

kutunuza gelen bir mektup ana menüden veya okuma esnasında "d" komutu ile silinebilir. ELM ortamından çıkmak için "q" (quit) girilmesi gerekli olan komuttur.

ELM nin en büyük dezavantajı sıradan kullanıcıların kullanımı için oldukça zor olmasıdır. Mektup yazma ortamı Unix'in "emacs" veya "vi" editörü olduğu için bu durum sıradan UNIX kullanıcıları için büyük bir zorluk yaratmaktadır.

PINE

Washington Üniversitesi ürünü olan Pine başlangıçta ELM tabanlı bir arayüz olarak ortaya çıktı (Ad olarak "Pine Is Nearly Elm" kelimelerinin baş harflerini kullanıyordu). Fakat daha sonra üzerinde yapılan geliştirmeler Pine'ı tamamen yeni bir arayüz haline getirdi. Bugün Pine her düzeyden kullanıcı için kullanımı kolay, menü tabanlı ideal bir elektronik mektup alma ve yollama sistemi olmuştur (Pine'in yeni adı da "Pine Is Not Elm" şeklinde değişmiştir). Bu yazılımın diğer bir üstün yanı da diğer kişisel bilgisayarlarda da çalışabilmesidir (PINE yazılımı ftp.cac.washington.edu adresindeki /mail dizininden anonim FTP yolu ile elde edilebilir)

Pine ortamına girmek için UNIX tabanlı sistemlerde komut satırından:

% pine

komutunun girilmesi yeterlidir. Elm komutunda olduğu gibi burada da bir ana menü üzerinden işlemler yapılır. Pine'ın Elm'den üstün olduğu özellikleri arasında bir adres dosyası oluşturulabilmesi, gelen mektupların ayrı mektup dosyalarına otomatik konulabilmesi, "Usenet" haberlerini okumaya izin vermesi ve en önemlisi kullanımı çok kolay olan PICO adlı bir editöre sahip olması sayılabilir. Bunun yanında hemen hemen tüm işletim sistemleri üzerinde çalışan sürümlerinin (kaynak kodu ile beraber) sürekli güncellenmesi ile Pine mükemmel denebilecek bir hale gelmiştir.

Gerekli komutun girilmesinden sonra kullanıcının karşısına aşağıdaki gibi bir ekran gelir.

<i>PINE 3.90 MAIN MENU</i>		<i>Folder: INBOX 390 Messages</i>
<i>?</i>	<i>HELP</i>	- Get help using Pine
<i>C</i>	<i>COMPOSE MESSAGE</i>	- Compose and send/post a message
<i>I</i>	<i>FOLDER INDEX</i>	- View messages in current folder
<i>L</i>	<i>FOLDER LIST</i>	- Select a folder OR news group to view
<i>A</i>	<i>ADDRESS BOOK</i>	- Update address book
<i>S</i>	<i>SETUP</i>	- Configure or update Pine
<i>Q</i>	<i>QUIT</i>	- Exit the Pine program
 <i>Copyright 1989-1994. PINE is a trademark of the University of Washington.</i>		
<i>[Folder "INBOX" opened with 390 messages]</i>		
<i>? Help</i>		<i>P PrevCmd R RelNotes</i>
<i>O OTHER CMDS</i>	<i>L [ListFldrs]</i>	<i>N NextCmd K KBLock</i>

Ana menü üzerinden "A" (Address Book) tuşuna basarak adres dosyasına girilip adresler üzerinde ekleme, iptal ve değiştirme yapılabilir.

Daha önceden gelen ve konularına ya da yollayan kişilere göre ayırdığımız mektup dosyalarına (folder) "L" (Folder List) tuşuna basarak ulaşılır.

Yeni gelen veya ayrı mektup dosyalarına koyduğumuz mektupların listesini "I" (Folder Index) tuşuna basarak alabiliriz. Aşağıda, örnek bir index ekranı görülmektedir:

<i>PINE 3.90 FOLDER INDEX</i>		<i>Folder: INBOX Message 390 of 390</i>	
	381 Jan 19 Attila Ozgit	(1,184)	Re: l:\wrkspce
A	382 Jan 19 Arife VURAL	(3,538)	Yeni basvurular...
	383 Jan 19 Arife VURAL	(2,261)	Acilacak kullanicilar.
A	384 Jan 19 Attila Ozgit	(945)	Re: Rapor hk.
A	385 Jan 19 TANRIVER@VAX.LSE.A	(2,341)	Yayin hk.
+	386 Jan 20 Aykut Eral	(1,347)	Re:Yeni Universitesiteler
	387 Jan 20 Ozgur CELIKOGLU	(2,302)	Eklenecek Kullanicilar
	388 Jan 20 Yener Yigit	(1,530)	Kullanicilar acildi.
+	389 Jan 20 Erdal TANER	(1,737)	Name Server.
	390 Jan 20 Hatice Kuey	(1,226)	Re: l:\wrkspce
? Help	M Main Menu	P PrevMsg	- PrevPage
O Other Cmds	V [ViewMsg]	N NextMsg	Spc NextPage
		D Delete	R Reply
		U Undelete	F Forward

Daha sonra bu liste üzerindeki bir mektuba ok tuşları ile ulaşp "Enter" tuşu ile içeriğini görebiliriz. Aşağıda böyle bir örnek ekran görülmektedir:

PINE 3.90 MESSAGE TEXT Folder: INBOX Message 379 of 392 81% ANS

Date: Thu, 19 Jan 95 11:02:51 +0100
From: Mustafa Akgul <akgul@bilkent.edu.tr>
Reply to: inet-tr@knidos.cc.metu.edu.tr
To: Multiple recipients of list <inet-tr@knidos.cc.metu.edu.tr>
Subject: Re: inet2.lj

Merhabalar,
bilkent-arsiv.lj ve yaem-sem.lj yerlestirildi. inet2.txt ve .tex'de bir kac gun once guncellendi. inet2.txt bir gonullu bekliyor, icindeki TeX komutlarinin yok edilmesi icin. detex bir miktar yapar ama elle yapmak ve ekran da okumak icin formatlamak gerekir. inet2 zaten bugunlerde TR-NET tarafından basiliyor olmalı.
Saygilar
Mustafa Akgul

<i>? Help</i>	<i>M Main Menu</i>	<i>P PrevMsg</i>	<i>- PrevPage</i>	<i>D Delete</i>	<i>R Reply</i>
<i>O Other Cmds</i>	<i>V ViewAttch</i>	<i>N NextMsg</i>	<i>Spc NextPage</i>	<i>U Undelete</i>	<i>F Forward</i>

Elektronik mektup yollamak istendiğinde "C" (Compose) tuşuna basarak Pine editörüne girilir. Mektup yazılıp tamamlandıktan sonra göndermek için Control-X tuşlarına basılması yeterlidir. Pine ortamından "q" tuşuna basılarak çıkılabilir.

Grafik Tabanlı Elektronik Mektup Arayüzleri

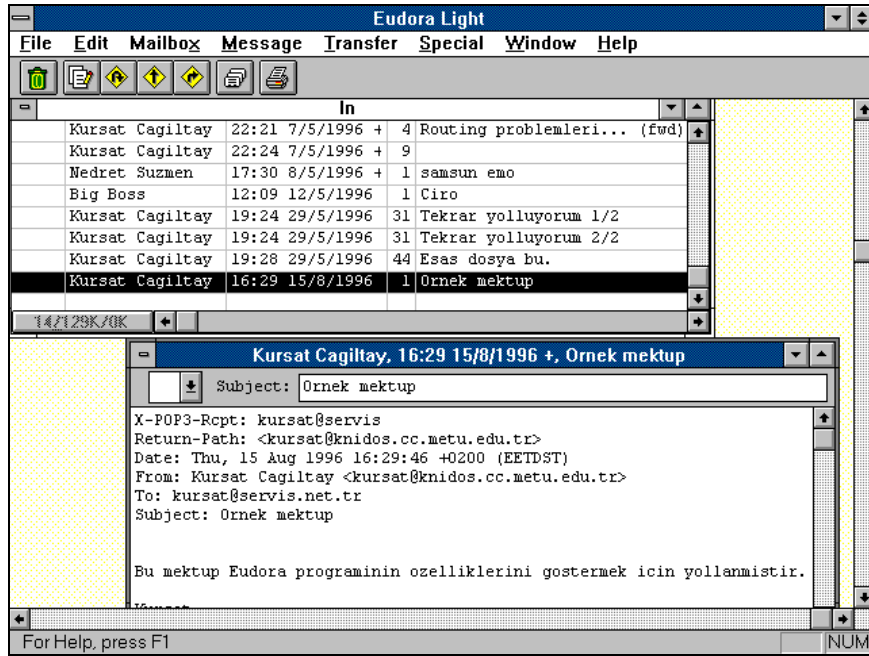
Elektronik mektup yollamak ve okumak amacı ile kullanılan yazılımların grafik tabanlı sistemler üzerinde çalışan sürümleri de vardır. Windows ya da Machintos ortamında çalışan bu tür yazılımlar ile birden fazla pencerede çalışmak mümkündür. Böylece kullanıcılar aynı anda bir mektubu okurken diğer bir pencerede bir mektubu da yazabilirler.

Bu amaçla üretilmiş çok sayıda ücretli ve ücretsiz yazılım bulunmaktadır. Aşağıda ücretsiz olarak temin edilebilen Eudora yazılımının ekran çıktısı görülmektedir.

Bu yazılım Anonim FTP yolu ile

ftp.metu.edu.tr /pub/cica/winsock/eudor152.zip

adresinden temin edilebilir.

Çizim 2.4 PC Eudora

Türkçe Karakterler ve Elektronik Mektup Yollanması

İnternet üzerinden iletişim kuran Türkler açısından en olumsuz nokta Türkçe alfabenin tam olarak kullanılamamasıdır. Türk alfabesinde bulunan ve özellikle uluslararası standart karakterler setinin içinde bulunmayan bazı karakterler sebebi ile Türkçe tam olarak kullanılamamaktadır. Bunun da ötesinde bu özel karakterler kimi bilgisayar sistemlerince kontrol karakteri olarak da algılanabilmekte ve bazen sorunlar oluşabilmektedir.

Bu sorunun ortadan kaldırılması için genellikle Türkçe harflerin İngilizce karşılıkları kullanılmaktadır (Örneğin, “ö” yerine “o”, “ç” yerine “c”, “ğ” yerine “g” gibi).

Değişik Adres Sembolleri ve Başka Ağlara Mektup Yollanması

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü gibi Internet adresleri kullanıcı_kodu@makina_adı.domain_adı.üst_domain_adı şeklindeki bir yapıdadır. Ancak Internet dünya üzerinde varolan tek bilgisayar ağı değildir ve başka bazı ağlar da mevcuttur. Bu ağlardaki adresleme yapısı da farklı olabilmektedir. Değişik ağlara ulaşılırken adreslerin içinde @ işaretinin dışında % ! = gibi işaretlerde bulunabilir. Burada kısaca bu işaretlerin ne anlama geldiklerinden bahsedilecek, diğer yaygın ağlardaki adresleme yöntemleri ve Internet üzerinden bu ağlara nasıl ulaşılacağı açıklanacaktır.

Elektronik Adres Sembolleri

Elektronik mektup gönderilirken kullanılan adreslerde karşılaşılan en temel adres sembolü tabii ki '@' (İngilizce deki at) işaretidir. Bu işaret kullanıcı kodu ile makina.alan adresi arasına konulur ve o makina.alan üzerindeki o kullanıcı anlamına gelir. Diğer bir sembol ise '%' işaretidir. Bu işaret özellikle farklı ağlar arasındaki mektup alışverişinde bir yönlendirme aracı olarak kullanılır. Örneğin UUCP ağı üzerinde bulunan *hell* isimli bir sistemdeki *angle* isimli bir kullanıcıya elektronik mektup yollamak için adres aşağıdaki şekle dönüştürülür.

angle%hell@south.america.org

Burada mektup önce *south.america.org* Internet adresine yollanır. Bu geçiş noktasında @ işaretinin sağındaki kısım ile @ işareti atılır ve % işareti @ işareti ile değiştirilir. Adres *angle@hell* haline gelir ve *south.america.org* geçiş noktası bu mektubu UUCP ağı üzerindeki *hell* makinasına yollar.

Elektronik posta adresleri konusunda daha detaylı bilgi için O'Reilly and Associates kitabevinin yayınladığı “!%@:: A Directory of Electronic Mail Addressing and Networks” kitabına başvurulabilir.

Başka Ağlara Elektronik Mektup Yollanması

AOL, Prodigy, Delphi

Amerika On Line (AOL), Prodigy ve Delphi ABD'deki en önemli ticari bilgi servisleri sunan firmalardır. Bu firmaların kullanıcılarının standart adresleri kullanıcı_kodu@firma_adı.com şeklindedir. Örnek:

erdal@aol.com
aakman@delphi.com
john@prodigy.com

Bitnet

Bitnet 1980'li yıllarda ortaya çıkmış olan ve akademik kurumlar temelli bir ağıdır. Ancak kısıtlı olanakları ve Internet'in hızlı yaygınlaşması sonucu son yıllarda güncelliğini hızla yitirmekte ve küçülmektedir.

Bitnet adres yapısı Kullanıcı_kodu@düğüm_adresi şeklindedir. Örneğin ODTÜ'deki bir kullanıcının Bitnet adresi C42078@TRMETU dür. Internet üzerinden bir Bitnet düğümüne e-mektup yollamak için yapılması gereken tek şey adresin sonuna .bitnet takısının eklenmesidir. Örneğin: C42078@TRMETU.BITNET.

Ancak bazen Bitnet adreslerinin Internet formuna çevrilmesi sorun yaratabilmekte ve e-mektup bir hata mesajı ile geri gelmektedir. Bu gibi durumlarda e-mektup yollamak için Bitnet/Internet geçiş yolları (gateway) kullanılır. Bunu gerçekleştirebilmek için adres içindeki @ işareti % ile değiştirilir ve bu adresin ardına bilinen bir Internet/Bitnet geçiş noktasının adresi (Örneğin @cunyvm.cuny.edu) eklenir. Örneğin: c42078%trmetu.bitnet@cunyvm.cuny.edu. Bu örnekte ODTÜ'nün Bitnet adresine gitmek üzere yola çıkan e-mektup önce cunyvm.cuny.edu adresine gider. Bu adres hem Internet ve hem de Bitnet bağlantısı olan bir noktadır. Bu noktada adresin sonundaki @cunyvm.cuny.edu kısmı kaldırılır ve aradaki % işareti de @ ile değiştirilir. Elektronik mektup buradan Bitnet adresine yollanır.

CompuServe

Compuserv paralı hizmet veren ve bilgi bankası olarak çalışan özel bir ağıdır. CompuServe kullanıcıları 75345,287 şeklinde sayısal adreslere sahiptirler. Bir Compuserv kullanıcısına elektronik mektup yollamak için adres içindeki virgül (,) nokta (.) ile değiştirilir ve ardına @compuserv.com eklenir. Yani bir Internet kullanıcısı Compuserv kullanıcısına elektronik mektup atmak istediğinde yukardaki adres 75345.287@compuserv.com şeklini alır.

Fidonet

Fidonet BBS'ler (Bulletin Board System) arası oluşturulmuş bir ağıdır. Bir BBS kullanıcısına e-mektup yollamak için o kullanıcının sisteme girerken kullandığı ismini ve düğüm noktası numarasını bilmek gereklidir. Fidonet düğüm numaraları üç sayıdan oluşur. Örneğin 1:322/190 gibi. İlk sayı coğrafi alanı (1=ABD ve Kanada, 2=Avrupa ve İsrail, 3=Pasifik Asya, 4=Güney Amerika), ikinci sayı BBS ağını ve üçüncü numara ise BBS'in o ağıdaki "FidoNode" numarasıdır. Bu adresi Internet adresine çevirirken dikkat edilecek nokta sırası ile Fidonet numaralarının başına tersten f (FidoNode), n (Network) ve z (Zone) harflerinin eklenmesidir. Yukarıdaki adres üzerinde gösterecek olursak: f190.n322.z1. Bu adresin sonuna .fidonet.org ve başına da İsim.Soyad@ eklenerek adres tamamlanır. Ve sonuçta adresimiz şu hali alır:

Kursat.Cagiltay@f190.n322.z1.fidonet.org

Fidonet ağının yapısından dolayı bir mektubun diğer bir noktaya ulaşması bir veya iki gün alabilir.

SprintMail

Bu Sprint firmasının ticari X.400 tabanlı elektronik mektup servisi. Internet üzerinden bir SprintMail kullanıcısına elektronik mektup yollarken önce X.400 tabanlı adres yazılır ardına sprint.com eklenir. Örnek:

G=Bill/S=Clinton/O=WhiteHouse/ADMD=TELEMAIL/C=US/@sprint.com

Elektronik Mektup ve Mimikler (Adabı muaşeret kuralları 8-)

Internet üzerinde Elektronik mektup kullanıcılarının başta pek farkına varamadıkları bir nokta da yolladıkları mektuplarda duygularının ya da aktarmak istedikleri mesajların kolayca yanlış algılanabilmesidir. Zira günlük hayatta yapılan yüz yüze görüşmelerde

mimikler, vurgu ve el kol hareketleri ile (vücut dili) aktardığımız mesajlarda duygularımızı kolayca ve doğru bir şekilde ifade edebilirken elektronik ortamdaki bir yazı her okuyanda farklı bir yoruma yol açabilmektedir. Örneğin, "BANA CEVAP VER" şeklinde tamamen büyük harflerle yazılan böyle bir mesaj genellikle kendini kaba bir şekilde ifade etmek ve hatta karşınızdakine bağırarak anlamına gelmektedir. Veya "!!&&&****@^++%&" gibi karmaşık karakterlerden oluşan bir mesaj rahatlıkla küfür benzeri bir anlama gelebilmektedir. Diğer bir problemli nokta ise kullanıcıların birbirlerinin yüzlerini görmemeleri ve dolaylı olarak iletişimde bulundukları için yüzyüze yapılacak bir konuşmada söylenmeyecek şeyleri kolaylıkla birbirlerine elektronik mektup ile söylemeleridir. Bu ikinci sorunu ortadan kaldırmak sadece kullanıcılara kalmakla beraber en çok tavsiye edilen yöntem, kullanıcıların yollayacakları bir elektronik mektubu (hele hassas bir konuda yazılmış ise) iki kere okuyup ondan sonra yollamaları ve "r" (reply) tuşuna basmadan önce yazacağı cevap üzerinde yeteri kadar düşünmeleridir.

İlk sorunun çözümüne elektronik mektuplara duyguları ifade edebilme yeteneği kazandırmak adını verebiliriz. Bu amaçla bir dizi sembol üretilmiş (İngilizce de bunlara "smiley" adı verilmektedir) ve elektronik mektup ile haberleşen insanlar arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin

: -)

gülümseyen bir insanı temsil etmektedir (başınızı sol tarafa 90 derece yatırarak yukarıdaki şekile baktığınızda gözleri, burnu ve gülümseyen bir ağız görebilirsiniz). Diğer bazı örnekler :

; -) Kaşını kaldırmış gülen insan;

: -(üzgün;

: -O şaşırmış;

8-) veya B-) Gülümseyen gözlüklü bir insan;

Elektronik mektup kullanırken karşılaşılan bir diğer problem ise merkezi bir adres rehberinin henüz Internet üzerinde bulunmamasıdır. Herhangi bir kullanıcıya yollanan bir mektubun yerine gerçekten ulaşmış ulaşmadığından ancak o kişiden size elektronik mektup ile cevap gelmesi durumunda emin olunabilir. Ayrıca adreslerin doğru yazılmaması, bir harfin ya da bir sayının unutulması gibi bir durumda yollanan mektubun 'hatalı adres' mesajı ile geri gelmesi sık karşılaşılan bir problemdir. Mektuplaşılacak kişinin elektronik mektup adresini öğrenmenin en kesin ve emin yolu doğrudan o kişiye telefon ya da normal mektup ile sormaktır. Bunun yanında tanımadığınız kişilere yolladığınız elektronik mektuplara da mutlaka cevap verilecek diye bir kural da yoktur. Bu sadece o mektubu alan kişinin isteğine ve ayırdabildiği boş zamanına bağlıdır.

Elektronik Mektup Listeleri (E-mail lists)

Elektronik mektup listeleri Internet (ve diğer ağlar) üzerinde belirli konularda çalışan kullanıcıların birbirleri arasındaki iletişimi sağlamak için kullanılan çok etkili bir yoldur. Bu servis sayesinde belli bir konuda uzmanlaşmış veya belli konulara ilgi duyan insanlar elektronik mektup yolu ile biraraya gelmekte ve fikir alışverişinde bulunmaktadırlar. Örneğin bir konuda sorusu olan bir kullanıcı o konu ile ilgili bir

listeye elektronik mektup yolladığında bir kaç saat içinde bu mektubun bir kopyası tüm liste üyelerine (bazen binlerce kişiye) ulaşmaktadır. Böylece bulundukları yerden ayrılmadan dünyanın her tarafından benzer konularda çalışan binlerce kişi birbirlerinin sorularını cevaplamakta, birbirleri ile fikir alışverişi yapmakta, bu iletişimi diğer liste üyeleri de izlemekte ve bu tartışmalara katılabilmektedirler. Hemen hemen her konu ile ilgili bir veya daha fazla elektronik liste mevcut olup konuların güncelliğine veya ilgiye göre bu listelerin üye sayısı değişmektedir.

Genel amaçlı, yani herkese açık elektronik listeler olduğu gibi özel amaçlı ve sadece izin verilen kişilerin üye olabileceği listelerde bulunmaktadır. Genel amaçlı listelerdeki tartışmaları izlemek ve bu tartışmalara katılabilmek için öncelikle bu listelere üye olunması gerekmektedir. Kullanıcılar ilgilendikleri konu ile ilgili herhangi bir listeye istedikleri an üye olup istedikleri anda tekrar üyelikten çıkabilirler. Üyelik süresince listeye gelen her mektubun bir kopyası tüm liste üyelerine dağıtılır. Bir elektronik listeye üye olabilmek için genelde iki yöntem vardır:

- Birinci yöntem otomatik liste üyeliğidir. Yani kullanıcı belirli bir adrese elektronik mektup yollar ve bu adreste çalışan bir program o kullanıcıyı istenen listeye otomatikman üye yapar. Bu yöntemde bu amaçla çalışan yazılımlar genellikle "listserv", "listproc", "majordomo", "mailbase" gibi isimler almaktadır. Bir örnek üzerinde inceleyecek olursak: Türkiye'deki Internet kullanıcılarının sorularının tartışıldığı, genel duyuruların yapıldığı "INET-TR" isimli bir liste bulunmakta ve bu liste ODTÜ'deki bir bilgisayar üzerinden hizmet vermektedir. Kullanıcıların INET-TR listesine üye olabilmek için

listserv@metu.edu.tr

adresine, ilk satırında

sub inet-tr Ad Soyad

yazan bir elektronik mektup göndermeleri yeterlidir. Bu mektup Listserv tarafından alındıktan sonra otomatik olarak işlenecek, kullanıcı listeye eklenecek ve listenin kullanımı ile ilgili açıklayıcı bir bilgi kullanıcıya yine elektronik mektup ile otomatik olarak yollanacaktır. Üyelik işleminin tamamlanmasından sonra INET-TR listesi üzerinde yapılan her türlü iletişimin bir kopyası yeni üye olan kullanıcıya da gönderilmeye başlanacaktır. Kullanıcı da bu listedeki tartışmalara katılmak ya da bir soru yöneltmek istediğinde elektronik mektubunu

inet-tr@metu.edu.tr

adresine yollamalıdır (Dikkat: listserv@metu.edu.tr adresine değil !!). Listserv listelerinin sağladığı diğer bir imkan da bu listelerin arşivlerine ulaşmak yani bir liste üzerinde daha önceden yapılan tartışmaları incelemek olanağıdır. Çeşitli anahtar kelimelere göre tarama yapıp sonuçlar alınabilir. Üye olunan bir listeden çıkmak için ise yine listserv'ün bulunduğu adrese ilk satırında

unsubscribe _adı

bulunan bir elektronik mektubun atılması yeterlidir. Örneğin INET-TR listesinden ayrılmak için

listserv@metu.edu.tr

adresine (INET-TR@metu.edu.tr adresine değil !!!), ilk satırında

unsub inet-tr

yazan bir elektronik mektup yollamak yeterlidir.

Listserv üzerinden kullanılabilecek diğer komutları öğrenmek için ilk satırında "help" yazan bir elektronik mektubun herhangi bir "Listserv" adresine gönderilmesi yeterlidir.

- İkinci yöntem elle (manual) gerçekleştirilen liste üyeliğidir. Kullanıcı listeye üyelik isteğini bir kişiye (yani liste yöneticisine) yöneltir. Liste yöneticisi bu isteği içeren elektronik mektubu aldıktan sonra kullanıcıyı listeye ekler. Bu yöntem ile çalışan listelerin yöneticilerine genellikle

liste-request@adres.domain

adresine bir elektronik mektup atılarak ulaşılır. Örneğin Oracle tartışma listesine üye olmak için

oracle-request@iuvax.cs.indiana.edu

adresine bir mektup yollamak yeterlidir. Tartışmalara katılmak için ise

oracle@iuvax.cs.indiana.edu

adresi kullanılmalıdır.

BITNET üzerinde bulunan tüm Listserv listelerinin adresleri **listserv@trearn.bitnet** adresine ilk satırında

list global

komutu bulunan bir elektronik mektup yollanarak elde edilebilir.

Türkiye’de özellikle üniversitelerde kurulu bulunan Listserv listelerinin bazılarının bilgileri aşağıda verilmektedir:

Liste adı	Listserv adresi	Liste Konusu
inet-tr	listserv@metu.edu.tr	İnternet ile ilgili herşey
araforum	listserv@metu.edu.tr	Araf-Cosmicus: An Overcultures Forum
astronomi	listserv@metu.edu.tr	Astronomi Tartışma Listesi
eu	listserv@metu.edu.tr	European Union Discussion List

haberler	listserv@metu.edu.tr	Türk Basınından Haber Özetleri
isoc-tr	listserv@metu.edu.tr	Internet Society Türkiye Kolu
modem-l	listserv@metu.edu.tr	Modemlerle İlgili Tartışma Listesi
mountaineering	listserv@metu.edu.tr	Mountaineering Discussion List
ms-tr	listserv@metu.edu.tr	Materials Science Türkiye List
mud-l	listserv@metu.edu.tr	MUD Programmers List
oracle-tr	listserv@metu.edu.tr	Oracle Users Group - Türkiye
satranc	listserv@metu.edu.tr	Satranç Tartışma Listesi
tnng	listserv@metu.edu.tr	Turkish Neural Network Group List
tr-ldp	listserv@metu.edu.tr	Türkçe Linux Doküman Projesi
travellers	listserv@metu.edu.tr	Traveller Partners in Europe
truug-ankara	listserv@metu.edu.tr	Türkiye Unix Users Group , Türkiye Açık Sistem Kullanıcıları - Ankara Listesi
www-tr	listserv@metu.edu.tr	Türkiye WWW (Web) Tartışma Listesi
inet-adm	listserv@bilkent.edu.tr	Teknik Internet konuları
friends	listserv@bilkent.edu.tr	Türk Yunan Dostluk Listesi
english	listserv@bilkent.edu.tr	İngilizce Dili öğretimi
linux	listserv@bilkent.edu.tr	Linux İşletim sistemi tartışma listesi
pc-tr	listserv@bilkent.edu.tr	PC kullanıcıları haberleşme listesi
bilisim	listserv@bilkent.edu.tr	Türkiye bilisim haberleşme listesi
turkmath	listserv@bilkent.edu.tr	Türk Matematikçileri Tartışma listesi
unix-all	listserv@bilkent.edu.tr	Unix haberleşme listesi
yoneylem	listserv@bilkent.edu.tr	Yöneylem araştırma listesi
kadin	listserv@bilkent.edu.tr	Kadın sorunları listesi
turkfizik	listserv@bilkent.edu.tr	Türk fizikçileri listesi
turkce	listserv@bilkent.edu.tr	Türk dili tartışma listesi
cevre-net	listserv@bilkent.edu.tr	Çevrecilerin Haberleşme Listesi
trcisco-l	listproc@bimel.com.tr	Cisco kullanıcıları listesi
scuba-l	listproc@cs.hun.edu.tr	Dalgıçlık listesi
tema-l	listproc@cs.hun.edu.tr	Türkiye Erozyonla Mücadele vakfı
balikcilik-l	listproc@cs.hun.edu.tr	Amatör balıkçılık
deutsch	listproc@hun.edu.tr	Alman Dili ve Edebiyatı Listesi
tarih-l	listproc@hun.edu.tr	Tarih tartışma listesi

uzay-l	listproc@itu.edu.tr	Hava ve Uzay Bilimleri Teknolojisi
had-tr	listproc@itu.edu.tr	Hesaplama akışkanlar dinamiği
c_c++	listproc@itu.edu.tr	C ve C++ Dilleri Listesi
deniz-l	listproc@itu.edu.tr	Gemi İnşaatı/Makinaları ve Deniz Bilimleri
pascal	listproc@marun.edu.tr	Pascal dili listesi
c_lang	listproc@marun.edu.tr	C dili listesi
yapim-yonetimi	listproc@msu.edu.tr	Yapım Yönetim tartışma listesi
al-sat	listserv@ege.edu.tr	Küçük ilanlar
BBS-L	listserv@ege.edu.tr	BBS tartışma listesi
borsa-l	listserv@ege.edu.tr	Türkiye Ekonomisi ve Borsa Listesi
cgi-l	listserv@ege.edu.tr	Common Gateway Interface Listesi
esper-l	listserv@ege.edu.tr	Esperanto listesi
guvenlik	listserv@ege.edu.tr	Bilgisayar güvenliği
html	listserv@ege.edu.tr	HTML listesi
ncyprus	listserv@ege.edu.tr	Kuzey Kıbrıs listesi
thrace	listserv@ege.edu.tr	Batı Trakya listesi
yunus	listserv@bilkent.edu.tr	Türkiye TeX kullanıcıları Grubu
dost	listserv@ege.edu.tr	Türk Bilim Adamları Tartışma Listesi

Elektronik Mektup ile Dosya Yollanması

İnternet üzerinde bir nokta ile diğeri arasında elektronik dosya iletişimini yapmak için ilerideki bölümlerde göreceğimiz FTP “File Transfer Protocol” kullanılır. Ancak İnternet'e bağlı olmayan veya İnternet'in sadece elektronik mektup özelliğini kullanan pek çok kullanıcı vardır. Bu kullanıcılara elektronik dosya göndermek ya da almak için de elektronik mektup kullanılır. Gönderilmek istenen dosya bir elektronik mektubun içine eklenir ve yollanır. Bu yolla, ancak içinde sadece normal ASCII karakterler bulunan dosyalar bir noktadan bir noktaya veya bir ağdan diğerine sorunsuz gönderilebilir. Fakat türü .exe, .tar veya .Z olan binary dosyaların elektronik mektup içine doğrudan konulması ve gönderilmesi genellikle mümkün değildir. Bu amaçla geliştirilen bazı programlar ile bu dosyalar önce ASCII dosyalar haline dönüştürülür daha sonra elektronik mektubun içinde yollanır. Karşı tarafta ise bu dönüştürme işlemi ters yönlü çalıştırılarak orijinal dosya elde edilir. "UUENCODE" ve "UUDECODE" bu amaçla kullanılan en popüler yazılımlardır. UUENCODE binary dosyayı ASCII dosyaya çevirir, UUDECODE ise dosyanın ulaştırıldığı noktada ters çevirme işini yapar. Ayrıca bazı elektronik mektup programları (örneğin PINE) bu çevirme işlemi otomatik yapma özelliğine sahiptir. Elektronik mektuba gönderilecek dosya eklenerek (Attach) karşıdaki kullanıcıya yollanır. Mektubu alan kişi kendisine gelen mektuba bir dosya ekli olduğunu görür ve elektronik mektup programından bu dosyayı kendi disk

alanına kopyalamasını ister. Gerekli çevirme işlemleri bu programca yapılarak dosya kullanıcının diskinde yaratılır.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise farklı ağlar arasında iletişim yaparken dosya boylarının belli boyutların üzerinde olmamasıdır. Genellikle 30.000 byte boyundaki dosyalar ağlar arası geçişte kabul edilen emniyetli üst sınırdır.

Elektronik Mektup Servisini Kullanırken Karşılaşılan Problemler

- Gönderilen mektup bir süre sonra MAILER-DEAMON adlı adresten içinde hata mesajları ile dolu olarak geri geliyor:

- Mektubun gönderildiği adres hatalı ya da eksik yazılmıştır,

- Mektubun gönderildiği adresteki bilgisayar kapalıdır, veya o adrese ulaşamıyordur,

- Mektubun gönderildiği adreste öyle bir kullanıcı yoktur,

Geri gelen mesajın içinden problemin nerede olduğuna dair detaylı bilgi elde edilebilir.

- PINE ya da ELM gibi e-mektup arayüz komutları kullandığım sistemde yok:

- Sistem yöneticinizden bu programları kurmasını isteyebilirsiniz.

- BITNET adreslerine yolladığım mektuplar gitmiyor:

- adresin sonuna .BITNET eklemeyi unutmayın. Sorun hala devam ediyorsa sistem sorumlunuza danışın.

- PINE ya da ELM gibi bir arayüz programında yanlışlıkla "D" (delete) tuşuna bastınız ve sistem mektubunuzun silineceği mesajını verdi:

Mektubunuzu kurtarmak için "U" (undelete) tuşuna basınız.

- Mektup göndermek istediğim kişinin kullanıcı kodunu bilmiyorum, elimde sadece bulunduğu kurumun adresi var:

- İleride göreceğimiz Finger ya da PH (Phonebook) gibi servislerle kullanıcı kodunu bulmaya çalışın

- postmaster@kurum_adresi adresine bir elektronik mektup yollayarak aradığınız adresi o sistemin elektronik mektup servisinden sorumlu kişiden öğrenmeye çalışın.

- En garantili yöntem olarak telefon ya da klasik posta ile haberleşip ilgili kişinin adresi öğrenin.

- Gönderdiğim elektronik mektuplar karşı tarafa ulaşıyor ama dışarıdan mektup alamıyorum:

- Kullandığınız sistemin elektronik mektup sistemi kuruluşunda sorun ya da eksiklik vardır veya bilgisayarınızın adresi Nameserver'a kaydedilmemiştir. Size mektup yollayanlara adresinizi doğru olarak verdiniz mi? Sistem yöneticinize sorup emin olun.